

Forum Vlaamse Archeologie VZW

AANDACHTSPUNTEN VOLGENS HET FORUM VLAAMSE ARCHEOLOGIE VZW (FVA) MET BETREKKING TOT DE IMPLEMENTATIE VAN MALTA IN EEN VERNIEUWD VLAAMS ARCHEOLOGIEDECREET

Augustus 2008

1. Decreet versus uitvoeringsbesluiten

De Vlaamse archeologische erfgoedzorg heeft nood aan een decreet dat van meet af aan voldoende daadkracht ontwikkelt en voldoende concreet is. Er mag m.a.w. niet te veel aan uitvoeringsbesluiten overgelaten worden. Dit is noodzakelijk om op korte termijn een antwoord te bieden aan bepaalde situaties die op het terrein reeds dagelijkse realiteit zijn, maar momenteel geen passende omkadering hebben (bijv. de huidige privatisering zonder vastgestelde kwaliteitsnormen).

2. Basisprincipes, doelstellingen en verantwoordelijkheden

Het decreet dient te vertrekken vanuit duidelijk gedefinieerde basisprincipes, doelstellingen en begrippenkader en dient ook de concrete verantwoordelijkheden te benoemen. Volgens het FVA dienen volgende principes minstens verzekerd te worden: veroorzakersprincipe, zorgplicht, voorkomingsprincipe, voorzorgsprincipe, kwaliteitsvolle archeologische erfgoedzorg.

3. Integrale en geïntegreerde visie op erfgoedzorg

Archeologisch erfgoed kan niet los gezien worden van de zorg voor landschappen of architecturale elementen. Zo hebben bijv. veel gebouwen een (ondergrondse) voorgeschiedenis en liggen ze ingebed in een landschap. Een gezamenlijke (integrale) benadering, met respect voor de eigenheid van elk type erfgoed, versterkt de positie van de erfgoedzorg tegenover ander sectoren. Tegelijkertijd moet men met die andere sectoren aan tafel zitten om dat erfgoed in te bedden in de maatschappij en haar (ruimtelijke en andere) ontwikkelingen (geïntegreerde visie). Een geïntegreerde visie wil echter niet zeggen dat men erfgoed moet ondergeschikt maken of dat de erfgoedzorger in de eerste plaats ook alle andere visies zelf moet bekijken (holistische benadering).

4. Organisatorische visie

Het decreet moet een duidelijk organisatorisch plan voor de Vlaamse archeologie definiëren. Hierbij moet aandacht gaan naar:

-helder gedefinieerde finaliteiten voor de Vlaamse archeologie: welke objectieven wil men beogen met de Vlaamse archeologie en de archeologische erfgoedzorg in het bijzonder?

-een pragmatische en relevante taakverdeling tussen de diverse actoren (overheden, onderzoeksinstituten, bedrijven, musea, verenigingen, ...) die deze beoogde finaliteit in realiteit kan omzetten en die in complementariteit voorziet waar nodig.

-flankerende infrastructuur (zie punt 8)

De consequenties van bepaalde beleidskeuzes dienen in het decreet en toekomstige beleidsbrieven uitgewerkt te worden (bijv. bij (gedeeltelijke) privatisering dienen aangepaste instrumentaria, middelen, diensten ontwikkeld te worden om dit in goede banen te leiden).

5. Rol van de overheid

Aansluitend bij punt 4 dient volgens het FVA in de archeologische erfgoedzorg een belangrijke rol voor de overheid weggelegd te worden: diverse overheidsdiensten en onderzoeksinstituten hebben door de jaren heen immers een uitgesproken expertise op thema's, regio's en periodes uitgebouwd. Deze expertise dient verankerd en veilig gesteld te worden voor de toekomst, en ingezet te worden in functie van een kwaliteitsvolle Vlaamse archeologie.

Momenteel is immers een privatisering van de Vlaamse archeologische erfgoedzorg aan de gang, wat echter risico's kan inhouden met betrekking tot kwaliteitsverlies, versnippering van de gegenereerde gegevens, bijgevolg ook een versnippering van kennis en dergelijke meer. Tezelfdertijd laat de huidige tendens de traditionele actoren (Vlaamse overheidsdiensten, universiteiten, musea, (inter)gemeentelijke en provinciale diensten, ...) in een zekere identiteitscrisis achter, aangezien zij in dit nieuwe bestel vaak niet meer 'aan de bak' komen.

Daardoor dreigen zich op korte termijn een aantal nefaste neveneffecten te ontwikkelen. Enerzijds worden de specialisten in deze instellingen afgesneden van nieuw bronnenmateriaal (de nieuw opgegraven gegevens), anderzijds wordt de aanwezige expertise bij deze instellingen onvoldoende verzilverd bij de interpretatie van de nieuwe gegevens. Dit kan resulteren in een stagnatie van de kennis, terwijl in wezen de nieuwe informatie verwerkt moet worden om in toekomstige projecten een aangepaste vraagstelling te formuleren. Het verzamelen van kennis is m.a.w niet voldoende: ze moet ook geïnterpreteerd en verwerkt worden.

De jonge bedrijven werkzaam in de archeologie kunnen vooralsnog niet de inhoudelijke kwaliteit en interpretatieve meerwaarde verzekeren die door de jaren heen bij voornoemde overheidsdiensten en instellingen is opgebouwd. Bovendien is het niet hun rol om periodegebonden of geografisch gerelateerde kennis over langere termijn te verzamelen en uit te diepen. Dit vormt een probleem, te meer daar er momenteel (nog?) geen systeem voorhanden is om die periode- en regio-specifieke kennis van de traditionele actoren op een systematische wijze in de archeologische projecten in te passen. Dit houdt op korte termijn risico's in van een inhoudelijk kwaliteitsverlies en het niet of slechts

in beperkte mate doorstromen van de nieuwe data naar de niveaus waar de kennis dient verzameld en verder geïnterpreteerd te worden.

Het FVA meent daarom dat alle actoren (overheden, onderzoeksinstituten, bedrijven, musea, verenigingen, ...) best in een samenwerkingsmodel fungeren. Het is van het grootste belang dat een organisatorische plan voor de toekomstige Vlaamse archeologische erfgoedzorg aandacht besteedt aan een inhoudelijk begeleidend en sturend proces. Het FVA formuleerde hiertoe reeds eerder een voorstel van model, dat mits enige afstemming op de huidige situatie nog steeds een relevante insteek kan geven aan het debat (**ROC-model, zie bijlage 2**).

6. Procedures en instrumenten

Het strekt tot aanbeveling dat alle stappen van de erfgoedzorg verankerd zijn in het decreet, van een vroege afstemming op planningsprocessen, over beheer en opgraving tot depotwerking én synthetiserend wetenschappelijk onderzoek (de zogenaamde 'oogst van Malta'). Dit geheel van uiteenlopende acties moet omkaderd worden door instrumenten zoals kwaliteitsnormering, certificatie van personen, bedrijven of instellingen voor het uitvoeren van opgravingen, ...

7. Afstemming archeologie en ruimtelijke ordening

Het nieuwe Basisdecreet moet de mogelijkheid bieden aan de onroerend erfgoedsector om als een volwaardige sector een rol te kunnen spelen in het proces van de ruimtelijke ordening en te kunnen wegen op de beslissingen van toekomstig ruimtegebruik. Er dienen voldoende garanties te worden ingebouwd zodat de archeologische adviesverlening concrete resultaten oplevert.

8. Flankerende infrastructuur

De Vlaamse archeologie dient een inhaalbeweging te maken wat betreft de zogenaamde 'begeleidende infrastructuur'. Concreet moet gedacht worden aan het uitbouwen en vorm geven van het ROC-model (zie bijlage 2), de onontbeerlijke uitbouw van archeologische depots, een realistisch depotplan en -beleid, mogelijkheden voor bijscholingen ...

9. Financiering

Een stabiel en haalbaar financieringsmodel is noodzakelijk waarbij een deel van de middelen automatisch worden gereserveerd voor de flankerende infrastructuur en synthetiserend wetenschappelijk onderzoek. Een gezonde verhouding tussen de principes van "veroorzaker betaalt" (wat aanzet tot het vermijden van 'vernieling' van archeologisch erfgoed) en solidariteit (archeologisch erfgoed zit ongelijk verspreid over de Vlaamse ondergrond) lijkt aanbevolen.

10. Synthetiserend onderzoek

Volgens het FVA zit de finaliteit voor de Vlaamse archeologie in een toename aan kennis over het verleden. Zomaar opgraven en onderzoeken zonder in te passen in de bestaande kennis is een zinloze oefening (zie ook punt 5). Daarom dient voldoende aandacht te gaan naar synthetiserend onderzoek. Deze "oogst van

Malta" moet in het decreet verankerd en verzekerd worden (bijv. ter beschikking stellen van een bepaald percentage van de Maltamiddelen voor het centraliseren van de kennis, synthetiseren van de gegenereerde data, ...). Daarnaast moeten opgravingen vanuit specifieke wetenschappelijke vraagstelling mogelijk blijven.

11. Handhaving

Regels zonder toezicht blijven meestal zonder gevolg. Er zijn dus naast stimulerende maatregelen (subsidies) ook bestraffende maatregelen nodig voor wie zich niet aan de regels houdt. Tegelijkertijd moeten deze regels concreet uitvoerbaar zijn, o.a. door het personeel daartoe te voorzien, of bestaand personeel van een aangepaste opleiding te voorzien. Uiteraard moet het afschrikkingseffect voldoende groot zijn en manifest zwaarder dan de uitvoering van het eigenlijke archeologische project.

v.u. : Forum Vlaamse Archeologie vzw
maatschappelijke zetel : Oude Brugsepoort 17, 9800 Deinze